

Комплексная метаболіческая терапія в педіатричеській практиці

Вітамінна недостаточність і порушення енергетического балансу – часті і взаємозв'язані потенціально небезпечні для дитячого організму стани. Дефіцит вітамінів і змінення внутріклеточних енергозависимих процесів у дітей можуть розвиватися в результаті алиментарних причин, в першу чергу із-за нерационального харчування і неправильної технології приготування їжі, порушення біоценоза кишечника, дієвості стресових і інших факторів. Проявленнями истощення ресурсів організму і розвитку енергодефіцитних станів можуть бути упадок сил, дисфункція окремих органів або систем, переутомлення, нервно-психічний стрес.

Організм дитини деякий час може нормально функціонувати в умовах стресу, однак в подальшому це призводить до розвитку негативних наслідків на психофізіологічеському або соматичеському рівні, в зв'язі з чим стан енергодефіциту потребує корекції. Своєчасна діагностика причин, можливість впливати на ці фактори і правильне застосування методів корекції сприяють збереженню здоров'я. Однак при використанні різних методів, забезпечують вплив на механізми адаптації до умовної і фізичеської навантаженості, важливо врахувати індивідуальні і вікові особливості організму. Тому необхідно цілеспрямовану корекцію енергодефіцитних станів очевидна.

В останні роки все більше уваги приділяється вивченню впливу L-карнітину і комплексних метаболіческих препаратів на різні патологіческие процеси у дітей.

Карнітин є головним кофактором і регулятором метаболізму жирних кислот в міокарді, печінці і скелетних м'язах, єдиним переносчиком довголанцюгових жирних кислот в мітохондрії, де відбувається їх β-окислення до ацетил-КоА, який є субстратом для утворення АТФ в циклі Кребса. Карнітин сприяє виведенню з цитоплазми метаболітів і токсических речовин, покращує метаболіческие процеси. В умовах нормального кислого забезпечення

L-карнітин переводить метаболізм клітки на окислення жирних кислот як найбільш енергоємного субстрату; в умовах гіпоксії – виводить токсические метаболіти жирних кислот із мітохондрій, переводить метаболізм клітки на окислення глюкози, надаючи таким чином антигіпоксичеське дієвство.

Крім того, карнітин підвищує работоспособність, прискорює ріст, сприяє збільшенню м'язової маси і зменшенню маси жирової тканини за рахунок ліполітического ефекту, зменшує вираженість симптомів фізичеської і психичеської втоми, надає нейро-, гепато- і кардіопротекторне дієвство, має антиішемичеський ефект, покращує процеси передачі нервного імпульсу в синапсах і аксонах шляхом підвищення інтенсивності синтезу холіну і ацетилхоліну, а також глутамінової кислоти, зменшує концентрацію амміаку в нервовій тканині, стимулює клітковий імунітет. Карнітин усуває функціональні порушення з боку нервової системи у хворих з хроничеськими інтоксикаціями, надає антикетогенне дієвство, зменшує продукцію кетонів з висшніх жирних кислот.

Природними джерелами L-карнітину є м'ясні і молочні продукти.

Дефіцит L-карнітину проявляється швидкою втомию, зменшеною работоспособністю, м'язовою слабкістю, гіпотонією і гіпотрофією, відставанням в фізичеському і психомоторному розвитку, зменшенням успішності, симптомами астєнії, порушеннями функцій серця і печінки, схильністю до інфекційних захворювань. Недостаточність L-карнітину може бути

обумовлена різними причинами. Первичний дефіцит зв'язаний з генетичеським детермінованим аутосомно-рецесивним дефектом L-карнітину, вторичний дефіцит цього речовини зустрічається частіше.

В дослідженні К.М. Боннера і співавт. (1995) була показана ефективність парентерального введення L-карнітину недоношеним дітям. І.Л. Брін і співавт. (2005) проведено дослідження клініко-функціональних показателів розвитку дітей різного віку з перинатальним неблагополуччям в анамнезі і різними іходами ураження нервової системи. У часто хворих дітей, крім імунної патології, встановлено наявність дефіциту енергозабезпечення організму. В роботах Н.К. Сухотина і співавт. (2004) продемонстровано, що L-карнітин має ноотропну активність при психосоматических і невротических розладах у пацієнтів з супутніми захворюваннями травного тракту. По даним Г.Н. Гороховської і співавт. (2009), доведена роль карнітинової недостаточності в розвитку синдрому хроничеської втоми.

Крім екзогенних джерел постачання L-карнітину, організм людини отримує дану речовину шляхом ендогенного синтезу з попередників амінокислот лізину і метіоніну. Лізин є незамінною амінокислотою і єдиним діаміномонокарбоновою кислотою (якщо не рахувати аргінін, який звичайно відносять до цього класу кислот), входять до складу білків. Обмін лізину відрізняється від обміну інших амінокислот слабким участієм його α-аміногрупи в реакції

переамінірування з α-кетоглутарою кислотою. Спроби з введенням лізину, меченого важким ізотопом азоту в аміногрупах і дейтерієм в углеродній ланцюзі, показали, що лізин, поступаючий з їжею, включається в білки тканин, не піддаючись жодним-лібо передієвствіям.

Лізин присутній в великій кількості в тваринних білках і бере участь во всіх процесах асиміляції і росту, сприяє оксифікації і росту кісткової тканини, стимулює митоз кліток, надає протівовірусне дієвство на віруси простого герпесу. Відсутність або дефіцит лізину в раціоні людини і тварин призводить до затримки росту, порушенню обміну речовин.

В нинішній час в практичеській медицині широко застосовується метод спільного введення вітамінів і речовин, сприяючих нормалізації метаболіческих процесів. Синергичеськими ефектами до карнітину і лізину мають вітаміни групи В.

Кокарбоксілаза (коензим вітаміна В₁) передієвствієм регулює процеси вуглеводного і жирового обміну, а також сприяє покращенню трофіки нервової тканини і нормалізації функціонування серцево-судинної системи. Дієвство піридоксаль-5-фосфату (коензим вітаміна В₆) проявляється в нормалізації жирового обміну і функціонування нервової системи, при цьому відзначається покращення нервової передачі і функції печінки. Кобамамід (коензим вітаміна В₁₂) бере участь в процесах стимуляції еритропоєзу в кістковому мозку і активізації системи згортання крові. При більшості захворювань цілеспрямоване застосування не одного вітаміна групи В, а їх комплексу. В цьому випадку за рахунок патогенетического дієвства одного вітаміна поряд з іншими забезпечується неспецифіческое покращення впливу на функціональний стан різних структур і систем органів.

Встановлено чітка зв'язь між рівнем карнітину в плазмі крові і ризиком розвитку астєніческого синдрому. Крім того, виявлено, що ступінь дефіциту карнітину прямо зв'язана зі ступенем вираженості симптомів при даній патології (Н Куратсуно, 1997). Таким чином, представляється цілеспрямованим забезпечувати осіб з астєніческим синдромом додатковим кількістю карнітину в формі перорального препарату. Слід також відзначити, що дефіцит вітамінів групи В широко розповсюджен серед дітей всіх вікових груп, він надає несприятливий вплив на здоров'я дитини, включаючи психосоматичеське розвиток, особливо в умовах частих стресових впливів і фізичеських навантажень. В нинішній час існують можливості як для профілактики, так і для корекції різних форм В-вітамінної недостаточності у дітей. Правильно проводима профілактика в педіатричеській практиці може стати реальним резервом зміцнення здоров'я, зменшення захворюваності і підвищення якості життя дитячого населення. Використання вітамінів і мінералів – особливий випадок лікування і профілактики простуди, так як мікронутрієнти не є паліативними, ні симптоматичеськими, ні антибактеріальними засобами. Як відомо, вітаміни і мікроелементи – біологіческие каталізатори, надають вплив на обмін речовин і проявляючі свою активність в дуже малих кількостях (міліграмми, мікрограмми). Мікронутрієнти підтримують бар'єрну функцію шкіри/слизистої, клітковий імунітет і синтез антітел (В.Б. Спіричев, 2005).

КАРДОНАТ

комплекс Карнітина, Лізину і коферментів вітамінів групи В

- ✓ Постінфекційна астєнія
- ✓ Ацетонемія
- ✓ Період підвищеної фізичеської і умовної навантаженості
- ✓ Період інтенсивного росту

Склад:

- карнітину хлориду – 100 мг
- лізину гідрохлориду – 50 мг
- кобамаміда (кофермент В₁₂) – 1 мг
- кокарбоксілази (кофермент В₁) – 50 мг
- піридоксаль-фосфату (кофермент В₆) – 50 мг

Повну інформацію дивіться в інструкції для медіцинського застосування. Інформація для спеціалістів сфери охорони здоров'я. Реєстраційне дозвілення МЗ України №UA/6386/01/01 от 20.04.2012
 Произвитель: спільне українсько-іспанське підприємство «Сперко Україна». Офіційний сайт: www.sperko.com.ua

Наряду с астенией, вегетативно-сосудистыми дисфункциями, соматоформными заболеваниями, психастениями и неврозами к дезадаптациям можно отнести и метаболические нарушения, в частности те, которые в детском возрасте проявляются в виде ацетонемического синдрома. Основная задача лечебных мероприятий при ацетонемическом синдроме у детей состоит в купировании кризов, реабилитации, профилактике рецидивов и улучшении качества жизни. Стратегия терапевтических мероприятий по лечению детей с ацетонемическим синдромом направлена на нормализацию обмена веществ.

! При коррекции такого состояния, как астенический синдром – неспецифического проявления соматического и психического неблагополучия, – необходимо использовать разнообразные подходы – как немедикаментозные, так и медикаментозные. К лекарственным средствам, успешно применяемым для коррекции постинфекционной астении и синдрома хронической усталости у детей, относится Кардонат.

В педиатрии выбор лекарственных средств для нормализации обменных процессов должен основываться на установленных физиологических нормах потребления витаминов и энерготропных веществ с учетом таких факторов, как возраст, умственная и физическая активность ребенка, наличие периодов наиболее интенсивного роста детского организма, а также повышенной физической и нервно-психической нагрузки, адаптация к особым климатическим условиям, наличие инфекционных заболеваний и интоксикации, неблагоприятных экологических воздействий (отравление пестицидами, тяжелыми металлами и др.), патологии внутренних и эндокринных органов, в особенности вызывающей повышенную экскрецию витаминов.

Одним из наиболее перспективных в данном аспекте фармакологических средств является метаболический комбинированный препарат Кардонат, имеющий в своем составе эффективную формулу аминокислот и коэнзимных форм витаминов группы В.

Одна капсула Кардоната содержит аминокислоты в виде карнитина хлорида – 100 мг, лизина гидрохлорида – 50 мг, а также три активные формы витаминов группы В в виде коэнзимов: кокарбоксылазу (коэнзим витамина В₁) – 50 мг, пиридоксаль-5-фосфат (коэнзим витамина В₆) – 50 мг, кобамамид (коэнзим витамина В₁₂) – 1 мг. Действие данного комплекса обусловлено свойствами отдельных составляющих, а также их синергическим эффектом. Все компоненты препарата оказывают метаболическое действие и способны прямо или косвенно участвовать в большинстве метаболических реакций, протекающих в организме. Основным компонентом Кардоната является карнитин, а включение в состав препарата лизина и коэнзимных форм витаминов группы В значительно усиливает метаболические эффекты карнитина и обеспечивает ряд дополнительных терапевтических свойств.

Следует отметить, что дополнительным преимуществом Кардоната в педиатрической практике является пероральный способ его применения. Детям старше 15 лет препарат назначают внутрь по 1-2 капсулы 3 раза в сутки после еды. Детям в возрасте 5-15 лет назначают по 1 капсуле 2 раза в сутки. Детям в возрасте 1-5 лет рекомендуется прием содержимого 1 капсулы 1 раз в сутки. При применении у детей младше 5 лет содержимое капсулы следует предварительно растворить в 50-100 мл любого фруктового сока или сладкой воды.

Подготовил **Владимир Савченко**

А.Н. Беловол, академик НАМН Украины, профессор, **И.И. Князькова**, д.м.н., профессор, **А.С. Сенаторова**, д.м.н., профессор, **А.Ф. Шипко**, Харьковский национальный медицинский университет

Диагностика сердечной недостаточности у детей и подростков

В XXI веке хроническая сердечная недостаточность (ХСН) остается одним из важнейших проблемных разделов современной медицины и имеет огромное социальное значение в связи с широкой распространенностью, неуклонно прогрессирующим, прогностически неблагоприятным течением и высокими экономическими потерями [1]. Характерной чертой нынешнего состояния этой проблемы является значительное увеличение числа больных с ХСН. В США и странах Западной Европы подобная динамика наблюдается в связи с увеличением в общей популяции доли лиц пожилого и старческого возраста, а также с удлинением клинической эволюции наиболее распространенных сердечно-сосудистых заболеваний – ишемической болезни сердца и артериальной гипертензии – за счет их более или менее адекватного лечения [2].

Поскольку большинство проспективных клинических исследований были проведены у пожилых лиц, очень мало известно о распространенности, этиологии и особенностях ХСН у молодых пациентов. Данные о распространенности ХСН в детском возрасте противоречивы, что связано с большим количеством этиологических факторов, проблемами ее выявления и регистрации, а также с динамическим характером заболевания. В результате возникают значительные колебания показателей в разных странах. Установлено, что частота первой госпитализации по причине сердечной недостаточности (СН) составляет 0,87 случая

на 100 тыс. детей, причем этот показатель не включает увеличивающуюся популяцию пациентов с врожденными пороками сердца (ВПС) [3]. В 2006 г. в США было зарегистрировано около 14 тыс. случаев госпитализации детей с СН [4]. Частота госпитализаций в связи с ухудшением течения СН составила почти 18 на 100 тыс. детей [4], что сопоставимо с таковой при тяжелом сепсисе [5]. Смертность госпитализированных детей с СН остается высокой. Так, госпитальная смертность составляет 7%, что превышает показатель у госпитализированных взрослых с СН – 4% [6]. У детей с ХСН и сопутствующими заболеваниями, в частности с почечной недостаточностью, сепсисом или инсультом, госпитальная смертность может превышать 20%, однако риск летального исхода остается высоким и после выписки из стационара. Так, в исследовании S.A. Hollander и соавт. [7] отмечено, что после первой госпитализации в связи с СН только у 21% детей удалось избежать повторной госпитализации, летального исхода или трансплантации.

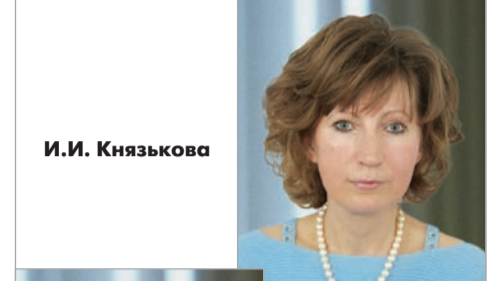
Этиология

В педиатрической практике немало заболеваний, возникающих на фоне кардиальной, а также экстракардиальной патологии, которые могут привести к формированию ХСН (табл. 1).

Причины ХСН у детей достаточно гетерогенны, зависят от возраста (табл. 2) и, что очень важно, принципиально отличаются от таковых у взрослых. Так, у новорожденных и детей раннего возраста

А.Н. Беловол

И.И. Князькова

А.С. Сенаторова

основными причинами СН являются ВПС [9]. У 78% детей с ВПС СН исчезает после операции. В дошкольном и школьном возрасте причинами СН являются идиопатические и воспалительные заболевания сердца: инфекционные эндокардиты, миокардиты, кардиомиопатии, первичная легочная гипертензия, перикардит. В последнее время увеличилось количество случаев поражений миокарда при системных заболеваниях соединительной ткани, васкулитах, особенно при болезни Кавасаки [8]. Поражение сердца при различных генетических синдромах, нервно-мышечных заболеваниях, митохондриальной патологии часто сопровождается развитием ХСН. Также имеют значение заболевания, обуславливающие хроническую перегрузку миокарда вследствие его интенсивной работы (тахикардии) или повышения периферического сопротивления сосудов (артериальная гипертензия).

Патогенез

Патогенез формирования ХСН у детей включает: гемодинамические, нейрогуморальные, иммунологические механизмы

Продолжение на стр. 50.

Таблица 1. Этиология ХСН у детей и подростков [8]
1. Заболевания миокарда, приводящие к систолической или диастолической дисфункции сердца
Первичная кардиомиопатия (дилатационная, рестриктивная, гипертрофическая, некомпактность левого желудочка)
Вторичная кардиомиопатия: – метаболические или генетические нарушения: дефицит карнитина, митохондриальная цитопатия, генетические синдромы, заболевания щитовидной железы; – болезни накопления (Помпе, амилоидоз); – мукополисахаридоз; – нейромышечные заболевания (Дюшенна, Беккера, Дрейфусса); – токсические воздействия (алкоголь, противоопухолевые препараты, наркотики); – инфекционные заболевания (миокардит, сепсис, бактериальный эндокардит); – дефицит питания
2. Поражения коронарных сосудов
Ишемия: – болезнь Кавасаки; – структурные поражения коронарных артерий (аномальное отхождение левой коронарной артерии от легочной артерии, персистенция правожелудочково-коронарных синусов, коронарные фистулы, интрамуральный ход большой коронарной артерии) Гиперхолестеринемия Инфантильный коронарный кальциноз
3. Структурные ВПС
– С шунтированием крови – С обструкцией выводных отделов желудочков – С клапанными поражениями
4. Механические причины
– Тахикардии – Внутрисердечная опухоль – Рестриктивные заболевания перикарда – Вторичная острая клапанная недостаточность – Объемные образования средостения (опухоль, диафрагмальная грыжа) – Тампонада сердца
5. СН с высоким сердечным выбросом
– Выраженная анемия – Артериовенозные шунты (в том числе внутриутробные) – Тиреотоксикоз
6. Экстракардиальные заболевания
– Бронхолегочная патология – Полицистемический синдром – Заболевания почек с олигурией

Таблица 2. Общие причины СН в зависимости от возраста детей [10]			
1-й день жизни/плод		1-2-й месяц	
Асфиксия	Метаболические сдвиги	ДМЖП	ОАП
Артериовенозная фистула	Аритмии	ДПЖП	Аортальное окно
Миокардит	Вирус Эпштейна	Транспозиция комплекса АОЛКАЛС	Необструктивная ТАСЛВ
Гематологические нарушения			
1-я неделя жизни (со 2-го дня)		2-6-й месяцы	
Критический АС/СЛА	Обструктивная ТАСЛВ	Причины 1-2 мес	Аортальный стеноз
ГСЛС	Коарктация аорты	Коарктация аорты	
Недостаточность надпочечников	Артериальная гипертензия		
ТМС с ИМЖП	Причины 1-го дня		
2-я неделя жизни		Старшие дети	
Большой ДМЖП	Большой ОАП	Осложнения ВПС (эндокардит)	ОРЛ/ХРБС
ДМПП	Значительный артериовенозный сброс крови	Кардиомиопатии	
Необструктивная ТАСЛВ		Стеноз легочного ствола, ТР	Коррекция ВПС/после операции
		Тахикардиомиопатия	Коррекция транспозиции магистральных артерий
Примечания: АОЛКАЛС – аномальное отхождение левой коронарной артерии от легочной артерии; АС – аортальный стеноз; ГСЛС – гипопластический синдром левых отделов сердца; ДМЖП – дефект межжелудочковой перегородки; ДМПП – дефект межпредсердной перегородки; ДПЖП – дефект предсердно-желудочковой перегородки; ИЖП – интактная межжелудочковая перегородка; ОРЛ – острая ревматическая лихорадка; СЛА – стеноз легочной артерии; ОАП – открытый артериальный проток; ТАСЛВ – тотальная аномалия соединения легочных вен; ТМС – транспозиция магистральных сосудов; ТР – трикуспидальная регургитация; ХРБС – хроническая ревматическая болезнь сердца.			